

SVATY VACLAV.

PROGRAM ČESKÉHO NÁRODU.

NAPSAL

P. FRANT. ŽÁK, T. J.



V PRAZE 1910.

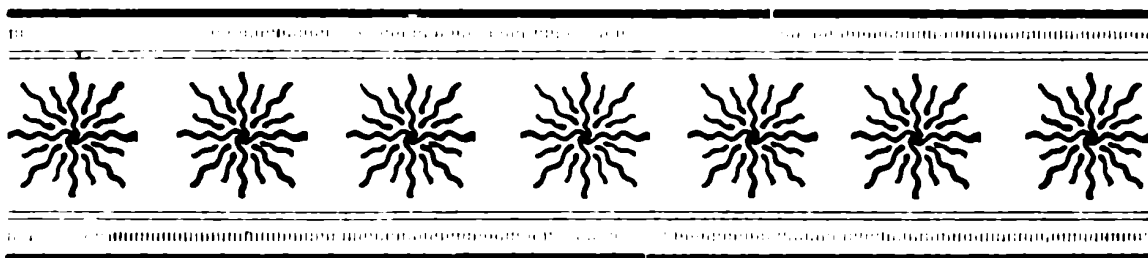
CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.
NÁKLadem ZEMSKÉ RADY KATOLICKÉ.

— — — Nepředcházelať Husa v Čechách, tak jako Luthera v Němcích, žádná doba duchovní temnosti, nýbrž doba plná skvělých důkazů pokročilého života duchovního. Hus opustil cestu, po níž se posavad kráčelo ku předu, k n e n a b y t n é š k o d ě n a š í. Hloubání o náboženství nevedlo, jak se domníval, k opravě společnosti církve, ani k lepšímu vzdělání mravnímu, nýbrž jen k rozpuštění svazků církevních a ke zlehčení náboženství, čehož následek byla značná zástava v utěšeném pokroku duchovním, jež spatřujeme před tím. Rozšíření lutherství, jemuž husitism připravil půdu, přivedlo pak zinatky na nejvyšší stupeň. Ve druhé polovici 16. století spatřujeme výsledkem toho Čechy, jak dalece nebyly katolické, zbaveny skoro všeho církevního pořádku: kněžstvo lutherské, zproštěno vší kázně, zpustlejší v mravích a také méně vzdělané, než bylo kněžstvo to, proti kterému Hus pozdvihoval svého hlasu; lid zanedbaný, ale ovšem naplněný pověrečným záštitím proti staré církvi; šlechtu zhýralou jako nikdy před tím — — —

V politickém ohledu rozbořilo husitství naši starou státní společnost — — — pročež nacházela se země od té doby s jistými přestávkami brzy více brzy méně ve stavu anarchistickém — — —

Po válce třicetileté vítězství monarchie vedlo k moudřejší a spořádanější správě státní; vítězství pak katol. církve navrátilo národu našemu pravou zbožnost, pevnější základy mravnosti, tudíž způsoblost ku pokračování ve vzdělání svém duchovním na cestách, po kterých za starodávna krácel zdařile.

Národní literatura měla by hledět způsobiti smíření s časem oním ve vědomí národu, aby národnost naše, znovu probuzená k životu, bez všelikého rozpakování opírajíc se o katol. církev a pravé základy moci našeho mocnářství, jakožto jedinou pravou cestou, vždy zdárněji prospívala — — —



Lepší jest moudrost nežli síla, a muž
opatrný nežli silný. (Moudr. 6, 1.)

Znameníť český básník píše:

V čas velkých dějů někdy národ celý
své duše vzlety v postav jednu vtělí,
ta vyrůstá pak obrem v jeho středu
a září nad ním v čirou světa dál,
ku slávě před ním jde jak oblak skvělý,
jenž lidu Bohem zvolenému plál,
a nechť jej sudba srazí v noc a bědu,
vždy hvězdou z dálky kmitá jeho hledu.

(Sv. Čech : Hus.)

Pravdivá sloka, oděná krásným šatem ladného verše. Šel bych ještě dále a řekl: někdy povstane muž, který vtiskuje ráz netoliko své době, nýbrž který je ztělesněním celého národu, jeho vlastností a tužeb, muž, který po celý čas, v kterém národ žije na zemi, mu jako hvězda svítí, jej hřeje, učí a nadšením plní, který je jeho náboženským, politickým, sociálním a národním programem.

Svrchu uvedená slova užívá básník o Husovi. Pravda jest, že Hus vtiskl ráz asi dvěma stoletím a že vliv jeho osobnosti pocítujeme zase dnes. Mnozí mocně usilují o to, aby Hus stal se programem celého národu. Ptám se: je to možné? má to nějaký smysl? bylo by to blahodárné?

Zeptejme se dějin. Hus byl horoucí vlastenec, který usiloval o to, aby nespravedlivá a smělá nadvláda cizinců na pražské radnici byla odstraněna. A skutečně učiněn byl tomuto panství rázem konec, jakmile Husité zvítězili. Hus pracoval o mravní nápravě lidu a kněžstva. Tyto jeho snahy byly od církevní vrchnosti chváleny a vřele podporovány. To vše bylo dobré, a také se uznává a chválí. Než jaký byl konec? V Čechách vznikly spory, které se změnily v strašné bratrovražedné boje, trvající po dvě století. Na konec přišla Bílá Hora, konec samostatnosti české, osazení země z jedné třetiny cizinci. V ohledu národním utrpěli jsme nesmírné škody. A v ohledu mravním? Nikdy v Čechách nebyl lid tak zdivočilý a zpustlý, nikdy kněžstvo tak sníženo a církevní poměry tak ubohé a sešlé jako v době utrakvismu. Celý národ klesl osvětově a mravně a stal se, jak dří Palacký, předmětem nenávisti a opovržení celé Evropy. Do této bídy svítily přílišně plameny hranice, na které Hus zemřel jako kacíř. To byly konce jeho snah. Kdo si tu nevzpomene na slovo Moudrosti: Lepší jest moudrost nežli síla, a muž opatrný nežli silný. Hus byla silná osobnost, ale chyběla mu moudrost. Užil za prostředek vzpouru proti autoritě, která v důsledcích způsobila pravý opak toho, co zamýšlel.

Hus nemůže býti programem českého národu, dokonce ne tím, který hlásají dnešní jeho velebitelé, volající na nás: vystupte z církve katolické, staňte se pravoslavnými, staňte se protestanty, staňte se bez víry! To je program nerozumu, vzpoury, bezbožnosti, nesvárů, bratrovražedných bojů.

Však znám jiného muže, který byl a jest programem naším, muže silného a moudrého zároveň, muže reka a zároveň muže pokoje, muže, kterého dala nám ne vášeň, ale Bůh sám. Po tisíc let byl

hvězdou národu a dnes zase lid vroucně k němu lne. Vy znáte světlého bohatýra, jež míním. Vy jste k němu volali dnes: sv. Václave, vévodo české země, dědici náš, kníže náš, patrone náš, nedej zahynouti nám ni budoucím. Náš dnešní oslavenec jest v pravdě programem národu náboženským, politickým, sociálním a národním.

Hle myšlenky, jež chci rozvésti. K tvé cti mluvím, sv. Václave; žehnej slovům mým!

* * *

1. Sv. Václav jest náboženským programem českého národu.

Po tisíc let nazývá se víra katolická vírou svatováclavskou. Také Husité k ní náležitě chtěli, a zle by je byl urazil, kdo by jim řekl, že nejsou v jednotě s církví katolickou. Teprve když mezi nimi bludy z Němec, lutheránství a kalvinismus, počaly se ujímati, odpadli od obecné jednoty církevní. Potom bojovali, aby kalich, pro který tolik krve prolili, byl odstraněn. Byly to hrozné, krvavé boje. Katolíci na konec zvítězili. Část odpadlíků, kteří více cenili rodnou vlast nežli své bludy, vrátili se do kat. církve zpět; část jich, kterým lutheránství nebo kalvínství bylo nad jazyk mateřský a rodnou zemi, vystěhovali se do Němec, Švédska, Holandska, odkud do Čech vodili v třicetileté válce nepřátelská vojska; na konec tam nečestně zahynuli. Tento odpad od církve a národu trval jen několik desítek let. Tisíc let tedy, co Čechy jsou zemí křesťanskou a kulturní, vládla v nich víra katolická. Čechové ji milovali a k ní lnuli celým srdcem. Počítejte. Lidský věk obsahuje asi 25 let. Myslete si, že žilo u nás v každém lidském věku něco přes dva milliony obyvatel, dostanete za tisíc let 100 millionů Čechů-kato-

líků. Bylo jich více, ale spokojme se tímto stem. Sto millionů je pěkná hrstka. Ti všichni žehnali se křížem, vyznávající Trojici boží jako sv. Václav, modlili se apoštolské vyznání víry nebo věřím v Boha jako sv. Václav, uctívali nejsv. Pannu Marii, rodičku boží jako sv. Václav, byli pokřtěni, chodili k zpovědi a k přijímání, přijímali svátosti jako sv. Václav, vyznávali římského biskupa za hlavu církve a nejvyššího otce duchovního jako sv. Václav, chodili do chrámu jako on, ano i do chrámů, které sv. Václav stavěl: krátce všichni věřili do písmene jako on, a brzy volali také k němu jedněmi ústy: sv. Václave, vojvodo české země, kníže náš, patrone náš, nedej zahynouti nám a budoucím.

Když tedy čeští radikálové hlásají, že program náboženským má býti u nás Hus, t. j. vzpoura proti kat. církvi, když realisté vyzývají lid staňte se protestanty, přikloňte se k Německu jako čeští bratři a kalvíni před Bílou Horou, když volní myslitelé naléhají, aby Čechové stali se bez víry vůbec: tu se ptám: jsou to synové sv. Václava? jsou to zastánci tisíciletých tradic českých? mluví z nich duch a genius těch sto millionů předků? Bije v nich české srdce? Musím odpovědět, že nikoliv. Z nich mluví francouzská revoluce, berlínské marky, protestantská filosofie. Tisícileté dějiny českého národu je obviňují: jste cizího ducha, jste nepřátelé země. Čeští exulanti volali na vlast cizí vojska, vy na ně voláte cizí bludy, vrahy duše. Tehdáž brali jí Švédové statky pozemské, vy jí berete dědictví svatováclavské, sv. víru. Také Hus by vás odsoudil jako škůdce vlasti a národu.

Že národ český stal se a zůstal katolický, je dílo prozřetelnosti boží. Muž, kterého si Bůh vyhlédl, aby byl hlavním nástrojem jeho k pokřesťanění Čech, jest sv. Václav. Vyrostl z nás, ale my

jsme si ho nedali, vyrostl z milosti boží. Žádný nemůže ke mně přijít, praví Spasitel, leč Otec přitáhne jej (Jan 6, 49). Před několika lety obrátili se čeští odpadlíci na ruský sv. synod v Petrohradě, aby jim prohlásil Husa za svatého. Sv. synod jim odpověděl: My svatých neděláme, ty dělá Bůh. Tak jest. Koho Bůh divy a zázraky za svatého neoznačí, toho svatým nemůže nikdo prohlásiti. Sv. Václavu dal Bůh milost mučednictví a mnohými zázraky ho oslavil. Tím řekl k českému národu: hle, muž podle srdce mého. Dávám ti ho, národe český, aby ti svítil jako hvězda. Jeho zásady jsou pravé, půjdeš-li za ním, půjdeš cestou k cíli, který jsem ti na světě vytkl. Do Husa šel národ touto cestou. Sv. Václav byl mu programem náboženským. Z toho, jak národ náš rostl, jak nabýval moci a slávy, jak slynul vzdělaností, můžeme souditi, že měl s ním Bůh úmysly veliké. Husem opustil tuto dráhu, vyrval se z ruky boží, jež ho vedla. Chvíli žil ještě ze své velikosti, a potom klesl. Proto dím: budme dobrými katolíky, je to náš tisíciletý program náboženský, program svatováclavský, a Bůh zase nás povznese.

2. Sv. Václav jest programem naším státoprávním neboli politickým.

V době sv. Václava vedly se u nás hlavně boje státoprávní. V Čechách žily mnohé kmeny slovanské, jazykem si blízké, každý pod svým knížetem. Na západ rozkládala se mohutná říše Franků. Tímto jménem zvali u nás tehdaž národy germánské a francké. Co chvíli přicházela vojska francká na Slovary polabské a také do Čech, aby si je podmanila a přivtělila ku své říši. Za záminku brala si kříž, totiž že chtějí ššířiti křesťanství na východě. Polabští Slované této moci podlehli. Tatáž moc hubí právě, nyní ve jménu protestantismu, Poláky v Poznani.

V Čechách podařilo se už Bořivoji spojit české pány v jednotu. Pražský rod Přemyslovců byl totiž nejmocnější a nejskvělejší, přirozená poloha Čech, kolkolem uzavřených, sjednocení podporovala. Toto spojení bylo nezbytným politickým činem, neboť jen silná a soustředěná moc byla s to, aby uhájila samostatnost říše proti Frankům. Politický program tedy, jejž sv. Václav od svého děda Bořivoje a otce Vratislava přijal, záležel v tom: pevná jednota knížat a kmenů českých pod hlavou Přemyslovců a zachování samostatnosti neboli neodvislosti proti Frankům a každé jiné říši. Později do této jednoty přistoupila Morava, Slezsko a jiné země slovanské. A to je ještě dnes náš program politický, program svatováclavský. Když Karel IV. položil na hlavu sv. Václava, ležícího v zlaté rakvi, zlatou korunu, stala se svatováclavská koruna symbolem neboli znakov tohoto programu. Tento program zastávali Palacký, Tomek, Rieger, Havlíček.

Sv. Václav byl si svého úkolu vědom. Mocnou rukou vládl nad knížaty. Když Radoslav Zlický se vzbouřil, vytáhl proti němu do boje, ale neproléval krve poddaných, nýbrž chtěl podniknouti souboj se vzbouřencem sám. Bůh ho oslavil divem a tak zároveň potvrdil jako vrchního knížete země. Když vtrhli Bavoři ze západu a Frankové od severu do země, hájil ji jako lev do vyčerpání všech sil. Zrada českých pánů přinutila jej uzavřít příměří, aby země neupadla v poddanství. Bůh opět divem zakročil, tak že císař poplatek mu odpustil a spokojil se přátelstvím Václavovým. A tak politický program český, sjednocenost, nedílnost a neodvislost koruny české, jest skrze sv. Václava i od Boha potvrzen.

Než sv. Václav pohlížel na tento program ještě s vyššího stanoviska. Věděl, že osvěta je mocnější síla nežli meč. Jediným pramenem osvěty

bylo však tehdáž křesťanství západní. Také bylo třeba odníti Frankům záminku, aby nemohli pod heslem kříže vpadati do země. Rovněž věděl sv. Václav, že jen mravní síla víry křesťanské naučí knížata, aby své sobecké zájmy podrobovala vyšším zájmům vlasti, a že jen ona spojí celý národ pravou jednotou rozumu a srdce, jednotou náboženskou. Proto usiloval sv. Václav tak mocně, aby křesťanství v Čechách rozkvetlo. Sobectvím a pychem zaslepení páni tomu nerozuměli anebo nechtěli rozuměti; zavraždili jej. Na štěstí Boleslav, přišed k vládě, prohlédl a přijal týž program. A tak sv. Václav není toliko mučedníkem pro víru, ale také mučedníkem za své snahy po mocné jednotě a neodvislosti země. Ten náš státoprávní program je tedy posvěcen drahoucennou krví mučednickou. Bůh jej skrze sv. Václava potvrdil zázraky a podepsal jeho krví. Je to program v pravdě svatováclavský.

Naši předkové byli si toho vědomi. Proto všechny významné kroky politické začínali ve jménu sv. Václava. Také Hus byl ovšem horoucím vyznavačem tohoto programu a bojoval pro něj. Avšak tvůrcem jeho nebyl, neboť program ten za jeho doby byl už 500 let starý. Než způsob, kterým pro něj pracoval, stal se nám osudným. Husitstvím vznikly v zemi bouře, že ani takový muž jako Jiří z Poděbrad nebyl s to, aby jí vrátil bývalou jednotu; na konec vyčerpala své síly úplně. Zmatený národ oddal se protestantským bludům, z nichž vyšla Bílá Hora. Národ ztratil svou samostatnost. Lepší moudrost nežli síla, a muž opatrný nežli silný.

Přišla protireformace. Národ rozpomenul se na víru předků a celým srdcem k ní přilnul. Tato doba nepěstovala jazyk český, neboť řečl vzdělanců byla latina. Marie Terezie a Josef II. dokonce krutě germanisovali, tak že česká slovesnost velmi

poklesla. Ale obnovou kat. víry v Čechách obnoven zase mocně svatováclavský program státoprávní. Projevil se hned při hájení Prahy proti Švédům r. 1648, tomto nejskvělejším činu sedmnáctého století; byla to velkolepá obrana samostatnosti říše. Balbín stal se učitelem šlechty, která přišla k nám ze všech končin světa. Mocně horlil, aby přilnula k zemi a přijala program svatováclavský. To se podařilo. V době probuzení byla naše šlechta státoprávní a dosud část její hájí české státní právo. Literatura protireformační naplněna jest duchem svatováclavským. Dnes národ je u víře opět sjednocený a s úctou svatováclavskou jde ruku v ruce boj za práva země. Šli jsme od úspěchu k úspěchu, až zase povstali lidé, kteří české státní právo prohlásili za fajfku tabáku a přinutili poslance jíti do Vídně, lidé, kteří vznítili starý odboj Husův proti jednotě náboženské, lidé, kteří volají, abychom se stali protestanty a přilnuli k Německu jako kdysi strůjci Bílé Hory, lidé, kteří nevěrou a nemravností podkopávají smlou národu, lidé, kteří jako Radslav Zlický osobní zájmy staví nad zájmy národní a jako čeští protestanté z doby třicetileté války spojují se s našimi nepřáteli. Ale kdo jsou tyto lidé? Jsou to katolíci? Jsou to upřímní katolíci? Buďme vyznavači sv. Václava, aby zlý duch nezvítězil. Buďme si vědomi, že kdo nejde za sv. Václavem, není přítelem země ani přítelem božím.

3. Sv. Václav jest programem naším sociálním.

Dnes mluví se mnoho o sociální otázce. Co je to? Praví se, že sociální otázka je zápas o chleba, boj o práva utlačovaných, námaha o rovnost všech lidí, tužba, aby všichni těšili se ze stejných blahých podmínek života. Jeden z nejlepších myslitelů naší doby, dr. Förster, praví, že takovýmto bojem už dávno není, ale že se zvrhla v mamonismus, t. j.

ve vášnivou touhu po mamonu. Hledte, píše, ti domnělí bojovníci za práva lidu milují mamon neméně, nežli velicí miliardáři. Mohl dodati, že se zvrhla v úžasný boj proti Bohu a církvi, neboť kdežto miliardáři mají od těchto bojovníků sv. pokoj, chudé poměrně kněžstvo jest od nich tupeno až k šilenství. Při tom drahota se rozmáhá a zločinnost roste, zpustlost se množí. U nás máme mimo to zvláštní sociální otázku: poměrně nejčtenější literaturu, která vyniká prolhaností, nemravností, bezbožností, a omezeností. Husité zahynuli bojem, jež vznítili, my zahyneme, půjde-li to tak dále, neřestmi, které tato literatura u nás plodí, a neuvěřitelnou omezeností, kterou šíří, nazývají ji osvětou. Na čtenářích této osvěty plní se doslovně, co praví sv. Písmo: domnívajíce se býti moudrými, blázni učiněni jsou a zatemněno jest nemoudré srdce jejich.

Kde jest základ každé sociální otázky? Sv. Písmo dí: Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy. Sociální otázku mají všude, kde rozmohla se nepravost. Řečený Förster krásně vykládá, že sociální otázka nezáleží v zákonech a řádech, ale v srdci. Chcete-li ji odstraniti, musíte obnovit vnitřního člověka dle slov sv. Pavla: oblecté nového člověka. Má pravdu. Dejte nejlepší zákony; člověk nespravedlivý jich zneužije. Rozdělte majetek stejně; darebák svůj díl prohýří a bude se chtít dělit znova. Postavte strážníka před každý dům; bude-li lid špatný, bude krásti a podváděti a vražditi přec. Ale vychovejte lid v bázni boží, v spravedlnosti, lásce, a všude bude mír a klid a štěstí.

Také doba sv. Václava měla svou sociální otázku. Záležela v pychu knížat, pohanských neřestech lidu a v mnohých jiných věcech. Sv. Václav pevně a moudře ji řešil. Trestal zpupnost lechů, ale žádal také od lidu, aby konal svou povinnost. Nelichotil,

nesliboval hory doly, jak to činí moderní svůdcové, ale byl spravedlivý a dobrý zároveň, snaže se, aby také lid vychován byl v počestnosti a bázni boží. Kterýsi spisovatel posmívá se sv. Václavu pro jeho skutky nábožné a lidumilné, pravě, že se nehodí pro knížete. Spisovatel ten nechápe veliký sociální význam jich. Celý národ, pokud měl smysl pro s atost a mravní vznešenost, s posvátným vytržením patřil na svého knížete. Jeho příklad byl pro jejich duše jako rosa pro sluncem vyprahlé lučiny. Myslete si, že by dnes naši poslanci, naše městské rady, naše vysoká intelligence zanechali nevěry, úplatnosti, nadávek, lží, pýchy, pohoršení a jiných chyb, a že by skvěli se vznešenými skutky nábožnosti, spravedlnosti, obětavosti, mravní ušlechtilosti; aj, jak by celý národ cítil se povzbuzen ke všemu dobrému, jak by se skvěl krásnými charaktery, jak by byl silný a zdravý!

Také za tyto sociální snahy stal se sv. Václav mučedníkem. Pohlížejte naň, vzdělávejte se jeho příkladem. Tím spíše obnovíme vnitřního člověka v sobě. Jsa hvězdou svatosti a spravedlnosti jest národu programem sociálním. Národ, řídě se jím, neupadne do sociálních rozvratů, které už tolik říší zahubily, ale zůstane silným a mocným. Nejvíce uplatnil se sociální význam sv. Václava za Karla IV. A tenkrátě dítko se zlatou korunou na hlavě mohlo bezpečně projíti celou zemí. T. j. národ byl zvedený, zbožný a mravný, a proto také šťastný. Sociální otázky moderní nebylo. Hus byl příčinou dvoustoleté sociální revoluce u nás, a proto stal se hrobařem země. Návrat k sv. Václavu zachránil zbytky národu, spojil je, uklidnil, a položil základ k dnešnímu rozkvětu našemu. Nevolejme zlé duchy minulosti, duchy vzpoury a rozvratu; druhou revoluci bychom nepřetrpěli. Lepší je moudrost nežli

síla, a muž opatrný nežli silný. Hrubá síla palcátů nám nepomáhá.

4. Sv. Václav je programem naším národním. Lidé milují rodný jazyk, poněvadž je nejvíce spojuje s národem, z něhož vyšli. Nám jest mimo to posvátný a drahý, poněvadž jest dědictvím velikého našeho světce. Od nepaměti nazýváme jej jazykem svatováclavským.

V době sv. Václava nebylo jazykových bojů, neboť země obydlena byla kmeny slovanskými. Boj byl tu tehda liturgie slovanské a latinské. Lásku k slovanské liturgii měl sv. Václav od své babičky Ludmily; ale nevzpíral se také liturgii latinské. Vzdělanost mohla k nám tehdáž přijíti toliko ze západu, neboť Řecko bylo v úpadku a Slovanstvo pohrouženo ještě ve tmách nevzdělanosti. Tím, že sv. Václav podporoval vzdělanost v zemi, dal kmenům, kterým vládl, takovou převahu osvětovou, že jejich jazyk stal se jazykem všech, a že k jednotě víry přistoupila v zemi také jednota řeči. Přemyslovci přáli cizincům, od nichž ovšem národ se mnohému přiučoval, přes míru, tak že v Praze a v některých jiných městech nabyli výsad, které daly vládu do jejich rukou. Ale přes to český jazyk, jsa ze slovanských jazyků nejvzdělanější, nabýval všude váhy, tak že za Karla byl kulturním a dvorním jazykem daleko široko u okolních Slovanů. Jako dvorní jazyk německý stal se v 16. a 17. století společným jazykem kulturním všech kmenů německých, tak český jazyk stával se za Karla společným jazykem Poláků, Čechů, Moravanů, Slezanů, Slováků až hluboko do Uher. Tu přišel Hus a husitství. Pravda je, že učinili panství cizinců u nás rázem konec, ale lepší je moudrost nežli síla. Čechové, nabyvše pověsti kacířů, upadli v opovržení a nenávisť, a tím tento odpor přenesen i na jazyk český. Jazyková jednota

zmařena. Nebýti Husa a husitství, nebo řekněme, nebýti náboženských bludů a bouří, mluvilo by dnes českým jazykem nejméně 40 millionů lidí, nebylo by Maďarů, kteří jako klín rozrazili Slovanstvo, český stát byl by nejmocnější stát slovanský a a český jazyk první mezi jazyky slovanskými. Hus to myslel dobře, byl nadšený milovník české řeči, ale přece se stal jejím hrobařem. Lepší muž opatrný nežli silný. Nebyl mužem božím.

Ještě jiným způsobem uškodil nám nesmírně. Válkami husitskými a protestantskými vylidněna země a zaplavena cizinci. Ti Husité, kteří svými vozy došli až k Baltu a hluboko do Uher, na konec byli příčinou, že máme v Čechách třetinu země obydlenou úpornými cizinci. Velikou vinu mají též čeští exulanti, kteří raději vlast svou opustili nežli své bludy a kteří vedli na nás cizí vojska po třicet hrozných let. Vzpurnost, předsudky, fanatismus je zaslepily. Nemohouce v zemi absolutně panovati, zanevřeli na ni. Ani Komenský neměl srdce pro český národ a českou zemi, pokud nebyly bratrské. Jeho vlastenectví omezovalo se jen na Jednotu. I on žebřal po cizích dvorech za vojenskou moc proti české zemi; náboženský fanatismus ho zaslepil. Exulanti zahynuli v cizině; své vlasti byli většinou k hanbě. Když národ vrátil se k sv. Václavu, vstal z hrobu také zase jeho jazyk.

Co nám dí národní program svatováclavský dnes? Praví: jsme teď národem malým, který všem osvětovým potřebám sám sobě nepostačuje. Dlužno tedy čerpati také odjinud, neboť jen vzdělanost a mravnost dá nám sílu k boji proti nepřítelům. Avšak při tom milujme svůj jazyk více nežli jazyky cizí, více se vzdělávejme v něm, nežli v jazycích cizích, hajme jej statkem a životem. Čerpejme odjinud, ale s mírou. Českou duši živme především plody

domácními. Vstoupím do intelligentní české rodiny a co vidím? Piano je z Mnichova, na něm skladby hlavně cizích mistrů, nábytek je z Vídně, šat a klobouky z Paříže, na stojaně knihy většinou německé nebo francouzské, dívky chodí do německého klášterního ústavu, paní na německé kázání a do německého divadla, slyším správnou řeč anglickou, ale češtinu až běda. Ta rodina nežije dle programu svatováclavského, nýbrž moderního, který je z Berlína nebo Paříže. Sleduji divadelní návštěví a vidím, že za měsíc dává se též jeden český kus, vše ostatní je cizí zboží. Sleduji literaturu a vidím, že co kde je v cizině hanebného, se překládá. A pak chcete, aby duše, která tím se živí, byla česká, svatováclavská zdravá, charakterní? A zajímavě! Jsou to právě chvalořečníci Husa a českých bratří, agitátoři pro odpad od církve kat. k německému protestantismu nebo nevěře, od nichž tato zkáza do národu vychází. Zda není patrné, že odpadlík od Boha a sv. Václava je také odpadlíkem od národu? Osud Husa a husitství budiž nám výstrahou, vlastizrádné počínání českých bratří i protestantů, těchto zuřivých pamfletářů, poučením, abychom se nedali oklamati.

Budme věrnými stoupenci sv. Václava, a nebude nám za těžko obětovati vše za jazyk, který jako svaté dědictví nám odkázal, dědictví posvěcené jeho krví.

* * *

Sv. Václav je tedy naším programem náboženským, politickým, sociálním a národním. Bůh, dada nám hned na počátku dějin světce tak velikého, měl s námi patrně veliké úmysly. Když si myslím, že by český národ, kdyby se byl Husem nevymkl násilně s cesty, kterou Prozřetelnost ho vedla, byl dnes prvním národem slovanským, že by nejspíše

v bojích proti Turkům zahrnul se nekonečnou slávou a veleben byl jako zachránce křesť. vzdělanosti v Evropě, že by byl protestantským bludům vzdoroval a tak zamezil třistaletý úpadek kultury v Evropě, když si to myslím, tu cítím, jak krvavé vzdechy bolu a žalu tísní mé srdce. A když vidím, jak lidé zaslepeni bezbožeckou vášní právě hrobaře české velikosti oslavují, jak tím národ znovu matou a na zlé cesty vedou, tu se skličuji v duši a ptám bolestně: či jsme snad již nedohráli úlohu na zemi vůbec? Máme ještě jako národ nějaký účel od prozřetelnosti nám vytknutý, nebo jsme zbyteční a určení k bezúčelnému živoření a vymření? Ale nemoha snést bolest z takového pomýšlení, obracím zrak k sv. patronu volaje horoucně: nedej zahynouti nám ni budoucím. A zase si oddechnu v útěše. Řeknu si: národ, poučen dějinami, nedá se znovu svést. Přes zločinné převrácení dějin ničemnými agitátory bude věřiti svým velikým učitelům Palackému, Tomkovi, Wintrovi, Rezkovi. Ty Bože, povzdechnu si v naději, vida národ zase věřící, zbožný a mravný, dáš mu nový nějaký úkol životní, ty sv. Václave, budeš mu na cestě k němu svítiti skvělým svým příkladem. Živme si v prsou tuto naději, neboť dává sílu a nadšení. Sv. Václav buď naším programem, aby naši potomci na nás nenaříkali, ale abychom jim zanechali dědictví svatováclavské mocné a zdravé. Sv. Václav bude nám žehnati a nás vésti: celý národ k lepší budoucnosti na zemi, nás jednotlivce k všelikému dobru časnému, k zdravému idealismu, moudrému optimismu, a také k dobrům věčným.

